

Терміносистема в технології випереджувального навчання у підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти

Зданевич Лариса Володимирівна¹, Фроленкова Надія Олександрівна²

Опубліковано	Секція	УДК
28.04.2025	Педагогіка	37.02
DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.15394081		

Анотація. Стаття присвячена терміносистемі у технології випереджувального навчання для майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Мета дослідження полягає в систематизації ключових термінів, які формують основу випереджувального навчання майбутніх вихователів. В ході наукового дослідження використовувалися методи аналізу, синтезу, узагальнення, а також враховано провідні педагогічні підходи. Дослідження показало, що терміносистема в технології випереджувального навчання є фундаментальною для підготовки майбутніх вихователів, оскільки вона відображає комплексну структуру знань, необхідних для формування професійних компетенцій. Розкрито поняття «навчання», «випереджувальне навчання», «технології випереджувального навчання», «професійна підготовка» й визначають основні вектори підготовки акцентуючи на потребі прогнозування та впровадження новітніх освітніх практик. У ході дослідження проаналізовано технології випереджувального навчання: актуалізація майбутніх знань, уточнення та узагальнення нових понять, розвиток розумових прийомів та навчальних дій, застосування симуляцій та рольових ігор, використання міждисциплінарних проєктів. Також зазначено, що інтеграція теоретичних знань і практичних навичок, підготовка до управління аудиторією та вирішення конфліктів є значимими для сучасної освітньої практики. В процесі технологій випереджувального навчання майбутніх вихователів забезпечують систематичне навчання, інтеграцію інноваційних методів і раннє залучення до практичної діяльності, що дозволяє їм ефективно адаптуватися до динамічних змін у професійному середовищі та успішно відповідати на майбутні виклики в освіті. Практичне значення дослідження полягає у забезпеченні вихователів компетентностями, які передбачають можливі майбутні зміни в професійному середовищі та ефективного реагування на них.

¹ Зданевич Лариса Володимирівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки, психології та фахових методик, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8387-2143>

² Фроленкова Надія Олександрівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної педагогіки, психології та фахових методик, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0501-2137>

Ключові слова: навчання, випереджувальне навчання, технології випереджувального навчання, педагогіка, підготовка вихователів.

Terminology system in the technology of anticipatory learning in the preparation of future early childhood education teachers

Annotation. This article is dedicated to the terminology system within the technology of anticipatory learning for future educators in early childhood education institutions. The aim of the research is to systematize the key terms that form the foundation of anticipatory learning for future educators. The study utilized methods of analysis, synthesis, and generalization, as well as specialized pedagogical approaches. The research demonstrated that the terminology system in the technology of anticipatory learning is fundamental for the preparation of future educators, as it reflects the complex structure of knowledge required to form professional competencies. It highlights main concepts such as «learning», «anticipatory learning», «technologies of anticipatory learning», and «professional training». These terms define the main vectors of training and emphasize the need for forecasting and implementing the latest educational practices. The study analyzed technologies of anticipatory learning such as actualizing future knowledge, refining and generalizing new concepts, developing cognitive techniques and learning actions, applying simulations and role-playing games, and utilizing interdisciplinary projects. Additionally, it is noted that integrating theoretical knowledge and practical skills, preparing for classroom management, and conflict resolution are critically important for modern educational practice. These technologies of anticipatory learning for future educators ensure systematic training, integration of innovative methods, and early engagement in practical activities, allowing future educators to effectively adapt to dynamic changes in the professional environment and successfully respond to future challenges in education. The practical significance of the research lies in equipping educators with competencies that anticipate potential future changes in the professional environment and effectively respond to them.

Keywords: learning, anticipatory learning, technologies of anticipatory learning, pedagogy, educator preparation.

Вступ

Постановка проблеми. Актуальність дослідження термінології в контексті випереджувального навчання у підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти обумовлена стрімкими змінами у сфері освітніх технологій та потребою в адаптації педагогічної практики до новітніх вимог сучасності. Поняття як «випереджувальне навчання», «інноваційні освітні технології», та «професійна підготовка» стають ключовими у формуванні ефективної педагогічної системи, здатної прогнозувати та реагувати на майбутні освітні тенденції. Такий підхід вимагає чіткого визначення та уніфікації професійної термінології, щоб забезпечити системність у підготовці вихователів.

На жаль, у вітчизняній науці недостатньо досліджень, у яких було б проаналізовано та структуровано терміносистему в межах технології випереджувального навчання. Що значно уповільнює й ускладнює процес інтеграції інноваційних методик у практику підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти.

Таким чином, опис та систематизація терміносистеми в технології випереджувального навчання вважаємо важливими задля підвищення якості підготовки майбутніх вихователів в закладах вищої освіти. Дослідження цієї теми не тільки сприятиме кращому розумінню й упровадженню інноваційних педагогічних технологій, але й забезпечить необхідну адаптацію освітніх професійних програм до вимог сучасного освітнього процесу.

Аналіз останніх наукових досліджень та публікацій. Питання терміносистеми у технології випереджувального навчання у підготовці майбутніх вихователів дошкільних закладів освіти висвітлене здебільшого у вітчизняній науковій літературі в контексті різних складових даного питання, зокрема підготовки педагогів, випереджувального навчання, підготовки вихователів тощо.

Важливий внесок у розвиток цієї проблеми зроблено Г. Беленькою, О. Богініч, З. Борисовою [1], які під керівництвом І. Загарницької досліджували аспекти розвитку особистості дитини в дошкільному віці, які вважаємо ґрунтовними задля їх урахування в технології випереджувального навчання. Означена наукова праця слугує підґрунтям в процесі підготовки вихователів дітей дошкільного віку, виходячи з психологічних та освітніх передумов.

Праці Н. Трофаїли [8, 9] вважаємо актуальними, оскільки дослідниця розкриває методики професійної підготовки майбутніх вихователів акцентуючи на емоційному розвитку дітей дошкільного віку та сучасних підходах у дошкільній освіті, які доповнюють педагогічний дискурс під кутом його впливу на розвиток дітей. Окрім того, у науковій праці О. Малишевського [6] відображено інноваційні підходи до розвитку професійної мобільності майбутніх педагогів, що стають все більш важливими в контексті постійно змінюваних освітніх потреб. Ураховуючи ступінь часткового висвітлення проблеми, вважаємо за необхідне систематизувати матеріал згідно теми дослідження.

Мета статті – обґрунтування й систематизація ключових термінів технології випереджувального навчання майбутніх вихователів дітей дошкільного віку.

Результати

Терміносистема – структурована сукупність термінів, яка використовується у певній галузі знань або науки для опису її ключових концепцій, категорій та взаємозв'язків. Така система термінів дозволяє науковцям та спеціалістам ефективно комунікувати, забезпечуючи точність, однозначність наукових і технічних описів.

У науковому полі існує декілька підходів до визначення термінів, залежно від методологічних рамок, культурних контекстів та практичних потреб галузі. Це може призвести до наявності різних трактувань одного терміну, що іноді спричиняє дискусії та потребу в їх узгодженні. Для забезпечення консистентності та авторитетності наукових робіт, фахівцям важливо орієнтуватися на визначення єдиного термінологічного поля з провідних джерел, які широко використовуються науковцями в Україні та за її межами. Ці джерела зазвичай включають роботи визнаних дослідників, наукові журнали та офіційні публікації від професійних асоціацій і наукових товариств.

При дослідженні терміносистеми в контексті технології випереджувального навчання для підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, першочерговості набувають педагогічні словники та фахово-професійні підручники. Ці ресурси є фундаментальними в розробці точної та систематизованої термінології, яка є необхідною для глибокого розуміння дисципліни.

Так, С. Гончаренко ініціював систематичну наукову діяльність, спрямовану на розвиток української педагогічної термінології, її збагачення та уніфікацію з

термінологією, що прийнята в розвинутих країнах. Цей науково-довідковий ресурс включає в себе ключові поняття педагогічної науки, представляє комплексний довідковий матеріал щодо навчально-виховного процесу, сучасні педагогічні теорії, концепції та категорії. Крім того, він містить терміни суміжних наук, таких як психологія, філософія, медицина, фізіологія, інформатика, але трактує їх крізь призму педагогіки. У словнику також подано інформаційну довідку про відомих науковців, письменників та діячів культури [3].

А. Кузьмінський та В. Омеляненко пропонують чіткі визначення педагогічних термінів, організованих у вигляді тематичного тезаурусу. Визначення охоплюють широкий спектр галузей педагогічної науки, яка складається з таких основних напрямків: спеціальна педагогіка (сурдопедагогіка, тифлопедагогіка, олігофренопедагогіка); вікова педагогіка (андрагогіка, соціальна педагогіка, педагогіка школи, дошкільна педагогіка); порівняльна педагогіка; функціональна педагогіка (професійна педагогіка, військова підготовка, пенітенціарна педагогіка). Кожен напрям виокремлюється як складова частина педагогічної науки, підкреслюючи її статус як самостійної і розвинутої галузі знань [5].

На нашу думку, терміносистема в технології випереджувального навчання у підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти включає низку ключових понять, які є визначальними для розуміння цієї галузі. Основними термінами в даному контексті вважаємо:

- *навчання* – базовий термін, який описує процес засвоєння знань, умінь та навичок, – фундамент для всіх інших термінів у галузі;
- *випереджувальне навчання* – підхід, який передбачає засвоєння теоретичних знань й практичних навичок, необхідних для вирішення майбутніх професійних завдань, ще до того, як ці завдання стануть актуальними;
- *технології випереджувального навчання* – комплекс методів і засобів, що забезпечують реалізацію випереджувального навчання;
- *професійна підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти* – процес формування професійних знань, умінь, навичок і компетенцій, необхідних для ефективної роботи в закладах дошкільної освіти.

Ці поняття складають основу терміносистеми, яку закладено у випереджувальне навчання в контексті підготовки вихователів дітей дошкільного віку.

Навчання, згідно М. Ярмаченка, – ключовий процес у здобутті освіти, який добре організований, систематичний та проводиться планомірно під керівництвом педагогів, майстрів, наставників та інших фахівців. Він включає в себе оволодіння знаннями, уміннями і навичками [11, с. 333].

На думку С. Гончаренка, *навчання* – це творчий процес педагога, оскільки ґрунтується не лише на знаннях, які передаються учням, а й на особистому досвіді вчителя, його інтуїції та особистих якостях. Такий підхід відзначається гармонійним поєднанням знань і мистецтва, нормативної складової та творчості, схожою на діяльність лікаря, музиканта чи артиста. Навчання, як і будь-яка інша творча діяльність, не може бути повністю жорстко детермінованим або регламентованим. Проте важливо зазначити, що творчість учителя передбачає переважно психологічний аспект, а не обов'язково соціальне розуміння цього терміну. Це не завжди означає необхідність винаходження або відкриття чогось нового для людства. Звернення до вчителів щодо творчості не обов'язково має розумітися як вимога відкривати нові педагогічні чи психологічні закономірності навчального процесу [3, с. 10].

За твердженням Л. Вішнікіної, інтенсифікація навчання є важливою проблемою, яка тісно пов'язана з розробкою та застосуванням нових педагогічних технологій у навчальному процесі. Ці технології визначають детальні алгоритми використання дидактичних інструментів та сприяють досягненню запланованого навчального

результату. На сучасному етапі особлива увага приділяється розробці підходів до впровадження в навчальний процес нових технологій, які є новим етапом у розвитку методики навчання географії. Ці підходи мають сприяти формуванню знань учнів [2, с. 7].

С. Гончаренко трактує термін *випереджувальне навчання* як нові технології навчання, які впроваджуються викладачами самостійно, поза межами навчального плану. Враховуючи, що цей процес більшою мірою є творчим, очікування що кожен педагог зможе його виконати є нереалістичними [10].

Попри це, з досвіду впровадження активних форм навчальної діяльності, педагоги-практики підкреслюють, що однією з найбільш ефективних методів проведення навчальних занять є метод випереджувального навчання, що сприяє розвитку вмінь та навичок дітей у засвоєнні складного матеріалу навчальної програми і формуванні їхніх психологічних аспектів. Основними особливостями випереджувального навчання є те, що той, хто навчається, стає активним суб'єктом пізнавальної діяльності, де активізуються механізми критичного мислення, а не просто використовується пам'ять. Вони здійснюють навчальну діяльність, комбінуючи емпіричні та теоретичні знання, і процес засвоєння знань базується на перевазі дедуктивного способу мислення.

На думку С. Енгельмана, випереджувальне навчання у підготовці дітей дошкільного віку пов'язане з роботою з обдарованими дітьми, які виявляють здатність опрацьовувати складний для їх віку матеріал, зрозуміти його і активно використовувати в подальшій роботі, передбачаючи певні особливості й методику роботи з дітьми. Спочатку варто визначити обдарованих дітей серед дошкільників, що можна зробити шляхом моніторингу (спостережень, тестувань, інтерв'ювання батьків та вихователів та ін.). Згодом варто розробити програму випереджувального навчання, яка враховуватиме їхні індивідуальні потреби та інтереси. Варто використовувати методику диференційованого навчання, що передбачає адаптацію навчального матеріалу до рівня здібностей кожної дитини, надання додаткових завдань для обдарованих дітей, роботу в малих групах для індивідуального навчання або використання додаткових засобів навчання [12].

Ураховуючи дослідження Л. Вішнікової, заняття побудовані за принципом випередження, включають матеріал, який діти вже опанували, та інформацію, яку вони тільки мають вивчити, що сприяє полегшенню їх засвоєння. Авторка рекомендує починати вивчення складних тем набагато раніше, ніж визначено програмою. Цей процес може бути здійснений паралельно з матеріалом, що вивчається, або подавати тему на кожному занятті невеликими частинами з логічними переходами. У цьому випадку обговорення залучає спочатку дітей із високим рівнем, потім середніх, а після цього із низьким рівнем, що сприяє поступовому взаємовивченню [2, с. 8].

Як зазначає О. Малишевський, першочерговими в організації випереджувального навчання майбутніх вихователів дітей дошкільного віку постають питання проектування освітнього процесу, починаючи зі стандартів педагогічної освіти, які передбачають інтеграцію сучасних педагогічних технологій. Стандарти також керовані принципом випереджувального навчання, оскільки оцінити результати їх впровадження в системі професійної освіти стане можливим лише за 4-6 років. Їх змістова частина має базуватися на систематичних, чітко скоординованих прогностичних дослідженнях [6].

Процес педагогічної підготовки має містити ключові аспекти, які сприятимуть формуванню таких якостей особистості, як:

- адаптація у широкому спектрі професійних компетентностей;
- засвоєння методів управління освітніми процесами і колективами;

- підвищення своїх професійних знань і вмінь, у тому числі й удосконалення своєї кваліфікації;
- розвиток здібностей до інтеграції знань і оперативного адаптування їх до нових умов;
- прогностичний підхід до своєї професійної діяльності;
- постійна потреба в удосконаленні професійної діяльності.

У такому випадку педагогічна підготовка стає випереджальною [6].

Технології випереджувального навчання, за С. Гончаренком, відображають сучасні тенденції у педагогіці, де «технологія» означає не лише передачу інформації, але й процес навчання в цілому. Ці технології спрямовані на ефективне використання різних методів та підходів для оптимізації навчального процесу. У контексті розвитку методичної науки важливо враховувати, що наукові терміни можуть змінюватися з часом і відображати нові реалії навчального процесу. Термін «технологія навчання» відповідає сучасним вимогам педагогіки, оскільки він акцентує на значенні розробки і використання різноманітних методів та стратегій навчання [3].

Згідно тверджень Л. Вішнікіної, технології випереджувального навчання спрямовані на стимулювання активності студентів у процесі навчання. Для досягнення високого рівня знань їм потрібно ознайомлюватися з додатковим або складнішим матеріалом, що виходить за межі навчальної програми та перевищує базовий рівень навчання. Перспективна тема поступово розкривається на кожному етапі, з урахуванням причинно-наслідкових зв'язків та логічних переходів. Студенти мають можливість взаємного навчання, а викладачеві залишається організувати узагальнення теми відповідно до визначених умов. Засвоєння матеріалу відбувається за трьома етапами: 1) актуалізація майбутніх знань, 2) уточнення нових понять, їх узагальнення і застосування, 3) розвиток розумових прийомів і навчальних дій. Такий поділ допомагає забезпечити перехід знань у довгострокову пам'ять [2, с. 8].

Випереджальне навчання майбутніх вихователів дітей дошкільного віку вимагає застосування передових освітніх технологій та методик, що дозволяють здобувачам освіти розвивати необхідні професійні компетенції задовго до входження у професійне середовище. Важливою складовою є міждисциплінарні проекти, що дозволяють об'єднувати знання з різних наукових галузей, таких як психологія, соціологія та педагогіка, що розширює професійний горизонт здобувачів.

Окрім того, застосування симуляцій та рольових ігор важливе для практичного засвоєння навичок управління аудиторією і вирішення конфліктів у реальних умовах. Це допомагає студентам краще готуватися до майбутніх викликів у професійній діяльності. До закінчення навчання студенти мають оволодіти глибокими знаннями педагогічних теорій, вмінням ефективно керувати групою, високою технологічною обізнаністю, а також здатністю керувати емоціями дітей і впроваджувати інноваційні методи навчання. Ці компетенції дозволяють майбутнім вихователям відповідати сучасним вимогам освітнього процесу.

Професійна підготовка, з одного боку, включає набір спеціальних знань, вмінь і навичок, а також особистісних якостей, трудового досвіду і встановлених норм поведінки, які необхідні для успішної роботи в обраній сфері, а з іншого – система організаційних і педагогічних заходів, спрямованих на формування в особистості професійної спрямованості, знань, вмінь і готовності до професійної діяльності.

Поняття «*професійна підготовка майбутніх педагогів*», розглядають як систему педагогічних знань, практичних умінь і навичок, необхідних для виконання професійних обов'язків педагогічного працівника. Існують чітко окреслені й визначені вимоги: володіння теоретичною та практичною підготовкою, педагогічною майстерністю, творчістю, знання з педагогіки, психології і фахових методик, постійний

саморозвиток, самоудосконалення із підвищенням професійної кваліфікації, повага і любов до дітей та ін. [6].

Л. Зданевич, трактує термін «*професійна підготовка майбутнього вихователя*» як широкий спектр заходів і процесів, спрямованих на розвиток не лише теоретичних знань, але й практичних навичок, особистісних якостей та професійної готовності. Цей освітній процес має на меті підготувати майбутніх фахівців до ефективного виконання різноманітних завдань у сфері дошкільної освіти, враховуючи сучасні тенденції та вимоги до професійної діяльності. Він включає в себе не лише засвоєння теоретичних знань, але й практичну підготовку, виховання педагогічного мистецтва, розвиток емпатії та співробітництва з дітьми та їхніми батьками, а також вироблення ефективних методів і прийомів роботи в закладі дошкільної освіти. Такий комплексний підхід сприяє створенню кваліфікованих та відповідальних педагогів, які здатні відповідати викликам і потребам сучасного дошкільця [4].

Г. Беленька, О. Богініч, З. Борисова під поняттям «*підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти*» розуміють процес, що є складною структурою, метою якої є не лише здобуття студентами особистісного сенсу у своїй діяльності, але й формування в них професійної майстерності, постійний інтерес до взаємодії з дітьми та їхніми батьками, а також підвищення ефективності в їхній професійній діяльності. Цей підхід підкреслює важливість розвитку особистості та професійних якостей, необхідних для успішної роботи в сфері дошкільної освіти [1, с. 101].

Т. Поніманською розглянуто «*професійну підготовку фахівців*» як складну систему, що включає в себе специфічний зміст, структурні елементи, форми відносин, особливості освітнього процесу, а також конкретні знання, вміння та навички, необхідні для даної професії [7]. Це цілеспрямований процес у рамках загальної професійно-педагогічної підготовки у закладах вищої освіти, спрямований на формування теоретичних та методичних знань і вмінь, необхідних для успішної роботи з дітьми дошкільного віку з метою розвитку їхньої емоційної сфери та запобігання емоційному стресу.

Згідно М. Швардак, підготовка майбутніх вихователів у векторі педагогічної творчості у вищій школі є складним, метацентрованим і тривалим процесом, спрямованим на особистісний та професійний розвиток креативної індивідуальності педагога, який буде готовий до інноваційної діяльності в сучасних дошкільних установах. Авторка визначає професійну підготовку фахівців дошкільної освіти як результат комплексного освітнього процесу, який включає в себе широкий світогляд та високу загальну культуру особистості, знання з педагогіки, психології, управління та здатність втілювати ці знання на практиці. Це також вміння застосовувати різноманітні методи дослідження та управління, як традиційні, так і інноваційні. Тому, «*ефективна професійна підготовка*» означає широкий світогляд і високу культуру, знання педагогіки, психології, теорії управління, вміння застосовувати ці знання на практиці, а також володіння різноманітними методами дослідження та педагогічними навичками [10].

Отож, технології випереджувального навчання у підготовці майбутніх вихователів дітей дошкільного віку визначають як використання сучасних теоретико-прикладних методів та комплексних підходів для забезпечення формування особистісних та професійних навичок на всіх етапах навчання. Вони орієнтовані на прогнозування майбутніх освітніх потреб та змін у професійній сфері, а також на підготовку вихователів до ефективною роботи в умовах, які можуть виникнути в майбутньому.

Основними компонентними складовими технологій випереджувального навчання розглядаємо:

- професійну підготовку, як систематичний процес формування необхідних професійних компетенцій, здатності до інноваційної діяльності, творчого мислення та розв'язання складних професійних задач;
- використання інноваційних дидактичних методів в контексті застосування новітніх педагогічних технологій, які передбачають інтерактивність, модульність, інтеграцію цифрових ресурсів, роблячи навчання більш динамічним та адаптованим до індивідуальних потреб студентів;
- раннє залучення до практичної діяльності крізь інтеграцію теоретичних знань та практичних навичок шляхом раннього введення студентів в реальні умови професійної діяльності, що сприяє їх професійній усвідомленості.

Такі складові технологій випереджувального навчання забезпечують не тільки засвоєння поточних знань, але й підготовку до майбутніх викликів, сприяючи формуванню високо кваліфікованих фахівців, здатних адаптуватися до змін в освітньому середовищі та суспільстві загалом.

Висновки

Терміносистема в технології випереджувального навчання у підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти відображає комплексну структуру знань, необхідних для формування професійних компетенцій. Основними поняттями є навчання, випереджувальне навчання, технології випереджувального навчання та професійна підготовка. Зокрема, випереджувальне навчання акцентує на прогнозуванні та впровадженні технологій у практику, що випереджають сучасні потреби і готують майбутніх фахівців до викликів професійного середовища. Основні технології випереджувального навчання майбутніх вихователів включають: актуалізація майбутніх знань, уточнення та узагальнення нових понять, розвиток розумових прийомів та навчальних дій, застосування симуляцій та рольових ігор, використання міждисциплінарних проєктів, інтеграція теоретичних знань і практичних навичок, підготовка до управління аудиторією та вирішення конфліктів, впровадження інноваційних методів навчання. Таким чином, технології випереджувального навчання відіграють значиму роль у підготовці майбутніх вихователів, оскільки сприяють формуванню глибокого розуміння та майстерності у педагогічній діяльності. Їх використання дозволяє оптимізувати навчальний процес, зробити його більш ефективним і відповідним до потреб сучасного освітнього середовища.

Список використаних джерел

1. Беленька Г. В., Богініч О. Л., Борисова З. Н. та ін.; за заг. ред. Загарницької І. І. Підготовка вихователя до розвитку особистості дитини в дошкільному віці: монографія. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. 310 с.
2. Вішнікіна Л. П. Нові навчальні технології в географії. *Краєзнавство. Географія. Туризм*. 2007. №1. С. 7-10.
3. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Рівне: Волинські обереги, 2011. 552 с.
4. Зданевич Л. В. Теоретичні і методичні основи професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до роботи з дезадаптованими дітьми: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Житомир, 2014. 44 с.
5. Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка: хрестоматія. Київ: Знання-Прес, 2003. 418 с.
6. Малишевський О. В. Випереджальне навчання як основний чинник розвитку професійної мобільності майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю.

- Педагогічні науки.* 2020. С. 412-415. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/12765/1/Реп.%205.pdf>
7. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Академ-видав, 2006, 456 с.
  8. Трофаїла Н. Д. Підготовка майбутніх вихователів до емоційного розвитку дітей дошкільного віку: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 «Дошкільна педагогіка». Одеса, 2019. 22 с.
  9. Трофаїла Н. Д. Сучасна професійна підготовка майбутніх вихователів у системі дошкільної освіти України. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах.* 2019. № 65. Т.1. DOI: <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2019.65-1.18>
  10. Швардак М. В. Реалізація випереджувального навчання молодших школярів через їх орієнтацію на успіх. *Актуальні наукові дослідження в сучасному світі.* 2018. №2 (34), Ч. 9. С. 152-156.
  11. Ярмаченко М. Д. Педагогічний словник. Київ: Педагогічна думка, 2001. 514 с.
  12. Engelman S. Comparative Preschool Study: High and Low Socioeconomic Preschoolers Learning Advanced Cognitive Skills, 2004. URL: <https://www.zigsite.com/PDFs/CompPreschool.pdf>